

„Gospodarska priloga“

priložena od

štajerskega gospodarskega društva.

L. 1883.

8. aprila,

Štev. 6.

Oznanilo.

Kakor se uradno poroča prikazala se je goveja kuga v Pesdvi na horvatski meji istočiči vasi v občini Kostel okraj Kočevje. Toraj prepovem vpeljavati na Štajersko iz Kočevskega okraja živino, živinske pridelke in vse druge trarvine, ktere so imenovane v § 1 postave zoper govejo kugo od 29. februarja 1880 (D. p. l. štev. 37).

Kdor dela temu ukljub, pričakovati ima ostre kazni po § 38 imenovane postave.

G r a d e c 21. Marca 1883.

c. k. namestnik:
Kübeck.

Napravljanje novih travnikov.

V poprejšnjih časih mislili so, da je živinoreja pri kmetijstvu samo za to potrebna, da dobi kmetovalec dovolj gnoja kolikor ga potrebuje za svoje njive; živino so imeli toraj za gnojne fabrikante. Dandanes pak je drugače, sedaj je že znano, da živina ne da samo potrebnega gnoja, če se pametno redi, temveč da izplača kermo, ktera se ji da, in trud, ktereга imamo pri rejji, z mlekom, mesom, in mastjo. Zato je v novejšem času živinoreja pri mnogih kmetovalcih nar boljši vir, denarja si pridobiti. —

Kdor pa hoče več živine rediti in jo dobro rediti, mora imeti narpred dovolj kerme. Marsikteri kos zemlje, kteri se rabi sedaj za žiti in se ne isplača, ker je žito vpeljano iz tujjih dežel bolj po ceni, naj bi se rabil za živinsko kermo, namreč naredil naj bi se travnik, in izplačal bi se gotovo veliko boljše. Če pak je tudi njivo v travnik spremeniti prav lahko, se to vendar velikrat ne zgodi pametno, tak travnik zsto ne da toliko sena kolikor bi ga bilo pričakovati. Pred vsem drugem treba je gledati če je kos zemlje pristojin za travnik, mokrote mora imeti zadosti, ker suha zemlja ne da veliko sena ali otave. Kos zemlje, ktereга odločimo za travnik, mora biti že sam n. sebi moker, ali mora biti pripraven za obilno zalivanje; kar je še bolj ugodno. Če pa je zemlja preveč mokra ali močvirnata, mora imeti tako lego, da se preo-

bila mokrota da odpeljati nar boljše z drenažnimi vori; mora biti toraj nižja zemlja kamor se more preobila voda odtakati. Če ima kos zemlje, ktereга smo namenili za travnik vse te lastnosti, gleda naj se na pripravo zemlje in na volitev travnih sort, ktere so za zemljo pripravne. To oboje je prav važno, ker od tega odvisi večina in dobrota pridelane kerme.

Zemlja mora biti dobro gnojena, pristojno prerahlana in dobro očiščena od plevela. To se doseže tako ložje, če se nasadi popred koruze, krompicja, repe ali kaj takega na tako njivo odločeno za travnik. Po tem tskem se zemlja pognoji, in okreпча, po obdelovanji med rastenjem nasajenega pridelka se porahlja, in očisti plevelja.

Ko se pa ti pridelki spravijo iz njive, naj se preorje tako polje še v jeseni globoko, poravna naj pa se zemlja, da nima grobov ne leh, ker je zadnjič orano pred setvo trave. Travnik mora biti raven, to je ne sme imeti ne leh ne grobov, da ložje raste trava, in da se ložje obdelava. Zato naj se orje taka za travnik odločena njiva v jeseni prav na široke lehe, čez zimo ostane ležati v prahi, da je veliko zemlje na merzleno zraku, da mrzaz zemljo porahlja in jo napravi rodovitno. Ko se zemlja v spomladi posuši, toraj prav rano, naj se pobrani. Z brano se morajo tla napraviti čisto ravna, če se to ne da narediti samo navzdol, se gre z brano še navprek in če tudi to ne pelje do zaželjenega cilja mora se zemlja poravnati z ročnim orodjem (lopato ali motiko.)

Kjer je zemlja dovolj mokra se sme sejati travno seme, če se ni bati da bi se zemlja preveč posušila. Redno pak je nar boljše nasejati travo z drugim žitom n. pr. z orsom, ječmenom, jarno režjo ali pšenico da mladih travnih rastlin v mladosti solnčni žarki ne pokončajo. Tudi zimsko žito se sme vzeti za setev med travo, njiva pa potem čez zimo ni praha, ni v spomladi se naseje trava med zimsko žito enako detelji, ktera se seje spomladi med zimsko žito.

Samo malokrat če ima za travnik odločena njiva suho lego sme se sejati trava med zimsko žito z žitnim semenom vred že v jeseni, to pa mora biti prav zgodaj konec avgusta ali začetek septem-

bra, da se trava zarase in čez zimo ne pozebe. Nar boljše pa je sejati travo spomladi, in voli naj se spomladno žito med katero se trava naseje. Žito med katero se naseje trave ne sme biti sejano pre-
gosto, da ne zaduši mlade trave, naseje naj se toraj samo polovica, ali k večim dve tretjini na-
vadnega semena. Preden se naseje trava spravi naj se žito pod zemljo, če ne bi prišlo travno seme pregloboko pod zemljo in bi večinoma ne pod-
gnalo kali.

Premalo gleda se pri setvi na travno sorto, akoravno od prave volitve se sorte odvisi dober da-
nesek travnikov in dobrota pridelkov.

Kar se seje to se žane, pravi star pregovor pa se vender še pogosto zgodi, da se seje namesto dobrega travnega semena, senčni prah iz senjaka. Zgodi se to, ker večina kmetovalcev ne pozna raz-
ličnih travnih sort in ne ve koliko vrednosti da imajo za kermo, deloma pak se bojijo stroški za nakup travnega semena. Iz senenega praha ne more se travnik nikoli dobro zarasti, ker seno se kosi, preden je trava zrela, če bi kdo čakal, da trava dozori, dobil bi prav slabega sena enakega slami. —

Seneni prah ima le prav malo dobrega trav-
nega semena v sebi, večin je ali plevelovo seme ali prah.

Kdor se ne boji stroškov kupiti dobrega trav-
nega semena, temu se povernejo ti stroški z več-
letnim obilnim pridelkom prav dobrega redil-
nega sena.

Pri volitvi travnega semena naj se gleda po-
sebno na lastnost zemlje, da se naseje zemlji pristojnega semena; ravno tako naj se nameša travno seme, katero poganje globoko korenine s semenom s poveršnim koreninami. Nar boljše in vrednejše travne sorte za travnike so sledeče:

Francoška Ray-trava (Raygras), ena nar boljših sort, ki zraste nar visocja, se razraste že zgodaj spomladi, da dobre pridelke, mora se pa zgodaj pokositi, da je dobra za kermo, ker ima visoka stebila in malo perja. Ta trava ne potrebuje veliko, dobro raste tudi na slabi in precej suhi zemlji.

Angleška Ray-trava, da dobro kermo, raste tudi v zemlji srednje dobrote, nar rajše pa po pristojno mokrih in gorkih krajih.

Laška Ray-trava, je večja kot angleška, ima širje peresa in klasje enako žitu; prav naglo raste in še prvo leto da dobrega sena. Pri nasetvi travnikov se ta trava sme porabiti namestu žita, da varuje druge travne sorte pred solncem. Ljubi tako zemljo kakor angleška; torpi pak le malo let.

Če ravno ta trava ne obstoji dolgo časa, svetovati je, jo sejati med druge travne sorte, ker prvo leto varuje druge travne rastline in da dobrega sena, pozneje pa naredi prostora drugim sortam ko med tem dorastejo.

Klobčasta trava (Knaulgras) je veliko vredna, nar boljše raste v mokri zemlji, preterpeti pak tudi nekoliko suše in da obilo in dobre kerne če se zgodaj kosi.

Je še obilo prav dobrih sort, katerih ne bomo tu po samezno naštevati. Omenimo le, da naj se pri setvi nameša vse sorte travno seme in pridene naj se nekoliko detelnega semena nar boljše od bele detele.

Da se dobi dobrega semena obrniti se je treba do poštenega kupčevalca, nar boljše pak je kupovati semena od tacih ljudi, kateri ga sami pridelajo. Kupuje naj pa se vsaka sorta posebej ne že zmešano, da se dobi v resnice toliko vsake sorte kolikor se je zahtevalo, če je seme že zmešano se posamezne sorte ne spoznajo več lahko. Svetovati bi bilo kmetom in kmetovalcem seznaniti se z imeni in lastnostimi različnih travnih sort, če ne morajo vzeti, kar se jim ponudi, brez da bi znali sami presoditi, ali jim bo pristojno ali ne.

Da je treba pri setvi varovalno žito pod zemljo spraviti preden se trava seje je bilo že omenjeno; različne travne sorte naj se ednako razdelijo, da ne bo ene sorte preveč druge pa premalo, to se doseže če se seje vsaka sorta posebej. Kos zemlje namenjen za travnik se mora toraj tolikokrat nasejati kolikor travnih sort se naseje; to sicer stane truda in vzame časa pa če se seje z roko se različna semena skupaj zmešana ne morejo nikoli dobro sejati, ker težje seme leti vsakokrat dalje kakor lahko seme, boljše pa se seje zmešano seme s sejalno mašino, ktera je posebno dobra za setev lahkih semen (detelja, trave, lana) ktere se morajo gosto nasejati. Na debeli in mokri zemlji zadostuje seme z valjarjem povaljati, v bolj suhi zemlji naj se spravi travno seme nekoliko pod zemljo, pa nikoli ne globejše od 1. centimetra ker če pride seme globejše ne kali. Kadaj naj se travno seme seje povedano je bilo že popred. Varovalno žito se sme pustiti, da dozori, ker na ta način se spravi tak kos zemlje v večji prid, prvo leto namreč ne da sejana trava veliko pridelka, ker pa trava potrebuje samo v sežnji mladosti varstva, ji pa je varovalno žito posejše bolj v škodo kakor v prid, ker solnce ne more do trave, za to je pametno izbrati si za varovalno žito oves ali spomladno reč, ktera naj se v cvetji pokosita, da dasta dobrega sena in trave dalje ne nadlegujeta. Če pa varovalno žito poleže mora se pokositi hitro, če ne, zaduši vse travne rastlinke.

O napravi sadnih drevesnic.

Ker se je lansko leto toliko sadja prodalo in sicer prav dobro prodalo, želel bo marsikdo napraviti si manjšo ali večjo sadno drevesnico, iz katere bi dobil nar hitreje lepa, močna in zdrava sado-

nosna drevesa. Ker se pri napravi drevesnic še marsikaka napaka najde, priporočimo gledati dobro na sledeča vodila. Pred vsem je treba gledati, da ima kos zemlje zvoljen za sadno drevesnico prosto lego, če le mogoče na ravnem, da vetrovi pridejo lahko do drevesnice in se drevesca že v mladosti navadijo stanja na prostem, nadalje mora biti zemlja dobra in močna, nar boljši za to so njiive ali travniki na ravnem kjer je nar manj 60 do 80 centimetrov globoko rodovitne zemlje, spodna podlaga pak je rahla in mokroti pusti odcejati se.

Če je najden tak ugoden kos zemlje, je prvo in nar važnejše delo nasajanje mladik, pri katerem naj se skopljejo grabni nar manj 64 centimetrov globoki, s tim kopanjem pripravimo zgornjo boljše zemljo globokeje, da korenine mladih drevesc morejo jemati si živeža iz nje, zemljo porahljamo za več let tako globoko kolikor je ravno potreba, da je gorkeja in mokroto ložje nase vleče. Tako globoko porahljanje zemljo naredi bolj zračno in jo obvaruje pred preveliko sušo. Če se zemlja globoko prekoplje ali porahlja rastejo rastlinke še enkrat tako naglo, in delajo posebno močne korenine, kar bi se v plitvo prekopani zemlji ne zgodilo. Pri nasaji gledati je nadalje, da se večji kamni naberejo in se dajo na kraj narejenih grabnov, in da se vsak pevel, ki ima večletne korenine, kakor osat, z nar večjo skerblijovostjo odpravi.

Ko so se nasadile mladice prvo delo je ograditi drevesnico. Ograja more biti ali rasteče germovje (za močno zemljo dober je glogovec za slabše gabrovce) ali pa suho ternovje ali pa preklje in rante ali late. Ograja ima namen varovati mlada drevesca pred zajci, zato mora biti nar manj 1 1/2 metra visoka, lukne na straneh pak ne smejo večje biti kakor 5 do 6 centimetrov.

Za tem delom pride poravnanje zemlje, ko je zemlja ravna smejo se divja drevesca presaditi. Divjaki se nasadijo po verstah, pa ne pregosto boljše je da so verste oddaljene ena od druge nar manj 60 do 65 centimetrov in drevesca po verstah naj se nasajajo 30 do 35 centimetrov narazen. Da se daljava ložje zadene naj se vzame veravica (žnura) na kateri je zaželjena mera s vozli zaznamvana.

Pred presajo se mora divja mladika, ktera naj bo debela še enako svinčniku ali gosjemu peresu pri sadnih sortah ktere imajo peške (jabelka, hruške i. t. d.) pri koreninah in na stebli porezati, s tim se doseže, da korenine močnejše postanejo in tudi steblo po tem hitreje in močnje raste. Pri sadnih sortah s košicami ali lupinami (črešnje, slive, breskve, orehi i. t. d.) navadno se rastlinke porežejo samo pri koreninah, steblo se poreže samo tadaj če verh ni prav zražen.

Pri nasaji naj bota dva človeka, prvi dela z lopato jame, drugi pa vsaja v te narejene jame po koreninah porezane divje mladice v te jame ravno tako globoko, da pride cela poprejšna korenina v

zemljo, ktero naj z nogo malo zatlači. Če se pri sajenji porabi malo kompostne zemlje, to rastlincam pomaga veliko k naglemu in močnemu razvoju.

Ko se je nasadila cela ravnina naj se zemlja ktera se je med sajenjem potlačila zopet porahla.

To rahlanje naj se ponavlja večkrat na leto, posebno če je dež zemljo sterdil, in posebno gleda naj se, da so mladike proste škodljivih merčesov (perensih uši gosenc i t. d.) da morejo rasti brez ovira.

Če se pri napravi drevesnice gleda na vse tu omenjeno gotovc bo vsakdo potem z nje zadovoljin.

Maribor, meseca marca 1883.

A. St.

Izabelna terta sajena sama po nekaterih vinogradih podružnice Eibiswald.

(Poročilo podružničnega predstojnika gospoda Vincenca Pranger-a.)

V pedsdesetih letih tekočega stoletja bilo je, ko je dobil marijvri kmetovalce gospod Jozef Löscher po domače Rudner pri sv. Ulrihu blizo Wies-a od svojega prijatelja eno terto, imenovano Izabelna terta v dar, da bi jo vsadi v svojem vinogradu, jo pomnožil in poskusil njeno vrednost.

Čeravno so bila zadnja leta vinorejcem ugodna, in bi marsikdo ne bil gledal na drugo neznano in neljubljeno terto, vzal pak si je gospod Löscher opomnjenje svojega prijatelja k sercu, in gojil je to terto posebno pazljivo. Že čez malo leti dobil je od te samo ene terte 20 bokalov vina, ktero je imelo dosti več moči, kakor dobre ratani „silher.“ S časoma pomnožil je to terto in poskušal naprej z njo, da bi zvedel kakor nar boljše rodi, ali je boljša visoka terta, ali morda niska in po kterih krajih boljše rodi ali v nižjavi ali po hribih. Te poskušnje so se skazale vse prav dobro in je terta donela v dobro porahljani zemlji nar več, ker v taki zemlji ji je bila nar ložje razširiti svoje korenine. Gospod Löscher je dobil čez pet let po sajenji te terte od 50 tert po štartina vina in čez 7 in 8 let od 25 do 30 teh tert, ktere je dobro pognojil ravno toliko.

Kar zadene ravnanje s to terto je odrezal prva leta do prvega popeka, da bi se terta okrepčala, korenin pak ni pokrajšal, v tretjem letu je pustil že pri vsaki terti zarastek (novo terto) ktero je odrezal do tretjega ali šestega popeka, v petem in šestem letu napravil je terte na dve terti, ktere je privezal tako, da je rastle vsaka nova vejica naravno pokonci, da je dobil enako dobro grozdje. V sadnih letih, v kterih so naradne terte le malo vina dale, se je skazala ta Izabelna terta jako dobro, zato so začeli tudi sosedje gojiti to terto.

Pred petimi leti odločil je gospod Janex Zafita v Brun-u na nisko proti severu ležečemu vinogradu 800[□] velikem, kateri je bil popred gozd, nasaditi Izabelne tert. V jeseni leta 1881 pridelal je od nasajenih tert okoli dva štartina vina. Lansko leto pak, ko je napravil jesenski mraz vinogradom veliko škodo, pridelal je ravno en štartin vina od teh tert, in ta pridelek je v primeri z drugimi tertnimi sortami za to leto prav dober oziroma se na širjavo in velikost vinograda.

Kar pa se tiče vina ima prvo leto nek poseben okus, gospod Löschner pa ga je prav skerbljivo pretakal, in ta okus se je zgubil pri starem viču skoraj popolnoma. To vino, ki ga toči vsako leto, ima pri vsih dobro veljavo.

Zato je nasadil to tertu po vsih svojih vinogradih in skušnja ga uči, da dobi v primeri z drugimi sortami vsako leto od te tertu prav ugoden donesek.

Po naših krajih bi se priporočilo saditi to tertu tistim gospodarjem, kateri majo le majhne vinograde, in pridelujejo vina samo za domačo rabo.

Poročilo iz kmetov.

(Laško, 5. marca 1883.) Meseca februarja imeli smo nenavadno gorko vreme, v občeju tega meseca ni navadno toliko malo mraza (— 5.8 C.) Vreme bilo je navadno oblačno, zrak pak tem razmeram nenavadno suh. Imenovati vreden je samo sneg, ki je padel 5. februarja; skopnil pa je ta sneg in tudi tisti, ki je padel od 9. do 11. 6 centimetrov visoko po ravnini še trinajstega pretečenega meseca. Rastline pa meseca februarja zavoljo suše in pomankanja solnca niso napredovale. Zimske setve toraj ne kažejo spomladni pa so se vendar dobro obdržale, ravno tako tudi tert. Lan pa je večinoma pozebel. J. Castelitz.

Kratka poročila.

(O Dunajskirazstavipitane živine.) Pri tretji Dunajski razstavi pitane živine pripoznala se je gospodu Rudolfu Ramsauer-u iz Kapfenberg-a za dobro pitano pet let staro kravo iz Mürske doline srebrna medalja. Več o tej razstavi bomo poročali pozneje.

(Četera razstava kuretine in ptičev v Gradecu.) Ravnateljstvo I. štajerskega kuretninorejskega društva v Gradecu primoran je namenjeno razstavo kuretine in ptičev zavoljo zadržkov preložiti na jesen tekočega leta, ter namerja zediniti s to razstavo velik internacionalen somenj za kuretino in ptiče. A. W.

(Smerednoseme.) Knjex Schwarzenbergova gozdarska uradnja v Böhmisch-Krumau oddaja dobrega smerečnega semena, od kterega koli 75—80 od sto, meterski cent za 80 goldinarjev pripeljano na železniški kolodvor v Weltschin-Krumau na debelo; na drobno pa prodaja smerečno seme v kraju Krumau po 90 krajcarjev za kilogram.

(Nar zgodnejša mala koruza od Honke.) Oggerski kmetovalec izgojil je s križanjem dobro no-če sirmijske koruze z zgodno zrelo koruzo Pignoleto neko sorto, ktera donaja boljše pridelke kakor prvo imenovana, in je zrela še popred kakor Pignoleto. Rastline imajo sredno velikost, sterzi so lepo zrašeni 12 do 15 centimetrov dolgi, in ima vsak storž 400 do 550 lepih malih oranžnorumenih zernov. Poskušnje skoz dve leti dokazale so dobroto te nove sorte. Ker zgodno dozori pristojna je ta koruza posebno za merzle visoke kraje, kjer navadne sorte naše koruze ne morejo vsako leto popolnoma dozoreti.

(Šola za travnikodelstvo v Wittkiel pri Kappeln v Šlezvik-u.) Pred kratkem umerli gospod Asmus Petersen, znan po svoji sistemi za obdelovanje travnikov, imel je pred svojo smertjo vsako leto v Wittkiel spomladni in v jeseni šola za obdelovanje travnikov, ktera je terpela vsakrat 14 dni. Ta šola nadaljuje se tudi sedaj in sicer po kmetijski družji v Kappeln, in začne se prva tri tedne terpeča šola 24. aprila t. l. Natančneje pogoje naznaaja ravnatelj imenovane šole, gospod doktor Brtimmer v Kappeln.

(Salicilna kislica zdravilo proti parkljevi kugi.) Raba salicilne kislice (Salicylsäure) proti živinski bolezni v zdravilo se razširja od dneva do dneva. To zdravilo se je dobro skazalo posebno proti parkljevi kugi, ktera se pri živini pogosto najče. Bolne dele života se vrnivajo z salicilno kislico v vodi raztopljeno, in se živini tudi daje zavtili.

(Stanje goveje kuge.) Žalibog primorani smo zopet, naznaniti govejo kugo. Kakor se vidi iz oznanila v začetku naše priloge prikazala se je goveja kuga v kraji Padva na Kranjskem na borvaški meji. Upamo, da se bo posrečilo z ostrim ravnanjem po obstoječi postavi braniti razširjanji kuge po drugih sosednih krajih, in zadušiti jo v kraju, kjer je na stala.

Letni in živinski sejni na Štajerskem

od 9. do 20. aprila 1883.

Sejni naznanjeni brez zvezdice so letni in krameri, naznanjeni z zvezdico * so živinski, in naznanjeni z dvema zvezdicama ** so letni in živinski sejni.

9. aprila: Dobova* okraj Brešče, Središče** okraj Ormuž.

10. aprila: Feldbach*, Koprivnica** okraj Kozje.

11. aprila: Sevnica, sv. Peter pod svetimi gorami** okraj Kozje.

12. aprila: Gradec* (Lagergasse traven mesnice).

14. aprila: Zdolje** okraj Brešče.

16. aprila: Kozje**, Šmarje**, Spielfeld** okraj Lippnica, Wölling** okraj Murek.

17. aprila: Kapelje** okraj Brešče.

19. aprila: Gradec* (Lagergasse traven mesnice).

20. aprila: Brandlücken** okraj Weiz, sv. Igen na Turjaku okraj Slovegradec.